

Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto
SAMOK ry
Henna Juusola

MATKARAPORTTI

28.10.2009

Transnational Mobility in Bachelor and Master Programmes

Berlin, 12 October 2009

1. Johdanto

Seminaarin aiheena oli koulutusohjelmissa toteutuva liikkuvuus. Aihetta käsiteltiin useiden alustusten ja työryhmätyöskentelyn voimin. Seminaarissa esiteltiin myös DAADin tekemän liikkuvuusraportti "Destination Mobility". Raportissa käsiteltiin liikkuvuutta kandi- ja maisteriohjelmien (bachelor and master programs) näkökulmasta ja mukana oli 14 maata mukaan lukien Suomi. Seminaarissa esitelty raportti liitteenä.

2. Seminaarin sisältö

Opening of the Conference

Peter Greisler, Federal Ministry of Education and Research, Germany

Greisler painotti avauspuheenvuorossaan ensisijaisesti liikkuvuuden laatua. Tätä hän pohti Bolognan prosessin Leuvenin ministerikokouksessa hyväksytyn kommunikation valossa, jossa liikkuvuudelle on asetettu määrällinen tavoite: *In 2020, at least 20% of those graduating in the European Higher Education Area should have had a study or training period abroad.* Greisler piti tavoitetta sinänsä ihan hyvänä, mutta totesi että tavoitetta ei ole määritelty tarpeeksi. Hänen mukaansa huomiota ja keskustelua tulisi suunnata määrällisten tavoitteiden ohella myös siihen, mitä ja minkälaista liikkuvuutta kulloinkin tarkoitetaan ja kenen tahosta järjestettyä. Greisler toivoi myös, että huomiota kiinnitettäisiin erityisesti liikkuvuuden esteiden poistamiseen. Greisler toi myös esille että kun rakenteita on muutettu yhdenmukaisemmaksi huomioiden jousto (flexibility), joka on tavallaan hyvä asia, on siinä myös ongelmansa eikä aina edistä liikkuvuutta (eli todellisuudessa syklien ajat vaihtelee esim.: 3+2/4+1,5).

Dr. Siegbert Wuttig, German Academic Exchange Service (DAAD)

Myös Wuttig viittasi puheenvuorossaan Leuvenin kommunikation liikkuvuuden määrälliseen tavoitteeseen (20% by 2020). Hän totesi, että vaikka sen tarkempaa määritelmää ei kommunikation ole tähän annettu, on se kuitenkin selkeä viesti siitä, että liikkuvuutta halutaan lisätä. Wuttig peräänkuulutti liikkuvuuden valtavirtaistamista: *mobility should become a rule, not exception anymore.* Wuttig toi myös esille liikkuvuuden epäbalanssin (lähtevien ja tulevien opiskelijoiden suhde) ja huomautti, että Euroopan maista vain harvassa liikkuvuus on tasapainossa. Saksassa liikkuvuus näyttäytyy ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen (Fachhochschule-Universitäten) osalta yllättävän samankaltaisena kuin Suomessa, sillä Wuttigin mukaan ammattikorkeakouluissa liikkuvuutta toteutuu vähemmän kuin yliopistosektorilla, vaikkakin tilastoissa on huomattavissa positiivista kehitystä. Wuttig nosti puheessaan esille myös opiskelijanäkökulman todetessaan, että useille opiskelijoille liikkuvuuden esteeksi muodostuvat hyväksilukuun ja opintojen pitkittymiseen liittyvät ongelmat sekä taloudellisen tuen puute/lukukausimaksut. Lopuksi Wuttig pohti myös Bolognan prosessin vaikutusta liikkuvuuden edistämiseen: *Bologna Process has some impact to mobility, but one question is what kind of impact?*

Mobility in the European Higher Education Area – Position of the Bologna Follow-up Group and the European Students' Union

Prof. Germain Dondelinger, Ministry of Culture, Higher Education and Research, Luxembourg, former Vice-President of the Bologna Follow-up Group

Germain Dondelinger nosti esille puheenvuorossaan (Eurooppalaisen) liikkuvuuden hyödyiksi katsottavia seikkoja kuten kulttuurien dialogin kehittymisen, tietoisuuden avartumisen sekä Eurooppalaisen identiteetin&integraation edistymisen. Dondelinger totesi, että Bolognan prosessissa on monta instrumenttia, joiden tarkoituksena on ollut edistää opiskelijaliikkuvuuden lisäksi työvoiman liikkuvuutta. Dondelingerin näkemyksen mukaan liikkuvuuden edistämiseksi keskeistä olisi huomioida muualla hankittujen kurssien/opintojen tunnustaminen. Tähän liittyy hänen mukaansa olennaisesti myös koulutuksen sisällön ja tavoitteen tarkastelu. Dondelinger huomautti, että nyt tutkintoja on räätälöity/muutettu vastaamaan ECTS-järjestelmää, joka kertoo lähinnä opintojen kestosta/määrästä. Tämän lisäksi pitäisi entistäkin enemmän tarkastella tutkintojen tavoitteita. Liikkuvuuden edistämisen kannalta Dondelinger näki hyödylliseksi huomioida joint degree:t ja niissä tehdyt ratkaisut. Erasmus-ohjelmasta Dondelinger totesi, että vaikka se on saavuttanut tietyn brändin, ei Erasmus kuitenkaan saavuta kaikkia ryhmiä, tämän johdosta Dondelinger toivoi suurempaa fokuksa liikkuvuuden sosiaaliseen ulottuvuuteen. Hän myös totesi, että korkeakouluilla on vieläkin ongelmia tunnistamisessa, erityisesti hän korosti oppimistulosten (learning outcomes) tunnistamista ja peräänkuulutti luottamuksen rakentamista partnerikorkeakouluun ja toisen korkeakoulun antaman opetuksen laatuun. Dondelinger nosti esille myös kolmansista maista tulevien opiskelijoiden koulutus/liikkuvuus mahdollisuuksien edistämisen kehittämällä stipendejä.

Love Hansson viittasi puheenvuorossaan DAADin tekemän kyselyn tulokseen, jossa useat kandi- ja maisteriohjelmien vastaavat olivat nostaneet esille liikkuvuutta edistävien stipendien tarpeellisuuden (tai paremminkin niiden puutteen). Hansson totesi, että tällä hetkellä kansainväliseen liikkuvuuteen osallistuva ryhmä on suhteellisen homogeeninen, vaikka opiskelijajoukko sinänsä on entistäkin heterogeenisempi. Hansson painotti, että liikkuvuutta olisi hyvä tarkastella useasta eri näkökulmasta: brain drain – balance of mobility. Hansson totesi myös, että korkeakoulut eivät osaa aina hyödyntää liikkuvien opiskelijoiden kansainvälistä kokemusta/tietoa niin paljon kuin voisivat. Toisaalta Hansson muistutti, että liikkuvuuden esteitä tulisi poistaa esimerkiksi viisumikäytänteitä helpottamalla. Hansson myös peräänkuulutti tarkempaa selvitystä sille ketkä oikeasti liikkuvat ja mitä on liikkuvuustilastojen takana.

Puheenvuorojen jälkeisessä keskustelussa pohdittiin (kansainvälisen)liikkuvuuden toteutumista syklillä (bachelor-master) ja kenen toimesta tätä tulisi edistää, sillä korkeakoulujen kannalta tämä voi tarkoittaa sitä, että menettävät opiskelijoita toiselle.

Transnational Mobility in Bachelor and Master Programmes

Presentation of the bi-lingual Handbook "Destination Mobility"

Marina Steinmann, German Academic Exchange Service (DAAD)

Steinmann esitteli lyhyesti seminaarissa jaetun selvityksen "Destination Mobility" (draft) tuloksia. Selvitys oli toteutettu huomioimalla kaikki Bolognan prosessiin kuuluvat maat, mutta vastauksia oli kuitenkin saatu vain 14 maasta. Siten selvityksessä huomioitua maata ja ohjelmaa ei ollut oltu etukäteen valittu. Vastausten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että keskimääräinen vaihdon pituus on 4-6 kuukautta. Opintojen hyväksilukua koskevassa asiassa erityisesti Suomi sai positiivista huomiota, sillä ohjelmista vastaava(t) olivat todenneen asian olevan kohtuullisissa kunnossa. Tulokseen vaikuttanee se, että vastaajina olivat ohjelmakoordinaattorit, sillä voisi ainakin kuvitella opiskelijoiden olevan hieman

kriittisempiä hyväksilukuja koskevassa kysymyksessä. Toisaalta, jos rakenteet ainakin ohjelmatasolla ovat tässä mielessä kunnossa, niin se on tietysti hyvä asia.

Selvityksessä nousi myös esille, että opiskelijoiden määrät Euroopan ulkopuolisista maista ovat kasvaneet, erityisesti master-ohjelmissa. Selvitykseen vastanneet odottivat myös määrän lisääntyvän entuudestaan tulevaisuudessa sekä bachelor- että master-ohjelmiin. Tämä selkka nostaa myös edellä mainituissa puheenvuoroissa esille tulleen stipendijärjestelmän kehittämisen hyvin ajankohtaiseksi.

Curricular Integration of Mobility in Bachelor and Master Programmes - Examples of Good Practice

Prof. Gunnar Svensson, Stockholm University, Sweden,

Milada Hlavackova, Technical University Ostrava, Czech Republic

N.N. Technical University of Darmstadt, Germany

Gunnar Svensson Tukholman yliopistosta esitteli puheenvuorossaan mobility windowsin huomioimista opetuksen/opetusohjelman suunnittelussa. Svensson lähinnä esitteli melko käytännön läheisesti miten liikkuvuudelle on osoitettu yksi selkeä moduuli, joka mahdollistaa joko opiskelun tai harjoittelun ulkomailla. Hän myös painotti laitostasonopimusten merkitystä, erityisesti asumisen ja muiden tukipalveluiden järjestämisen suhteen. Svensson toi myös esille henkilökohtaisen kontaktin merkityksen, jota hän piti tärkeänä. Toisaalta Svensson totesi, että vaikka opetussuunnitelmissa olisikin huomioitu mobility window ja tietoa olisi niin paperilla kuin netissä tarjolla, on kuitenkin toisinaan ongelma saada opiskelijoita innostumaan kansainvälisestä liikkuvuudesta. Svensson epäili, että yksi liikkuvuutta vähentävä tekijä on ruotsalaisten opiskelijoiden hieman vanhempi ikä verrattuna muihin Eurooppalaisiin opiskelijoihin, jolloin elämäntilanne ei aina ole otollinen liikkuvuudelle tai toisaalta into opiskella itseä nuoremmassa ryhmässä voi olla vähäinen.

Milanda Hlavckova esitteli puolestaan Technical University Ostravan (Tseki) ja Technical University of Darmstadtin (Germany) joint degreeen käytännön toteutumista. Hlavckova totesi, että kyseiset ohjelmat on suunnattu maisteritason opiskelijoille "with good study results". Hlavckova lähestyi aihetta ensisijaisesti opiskelijoiden käytännön kokemusten kautta, josta lähinnä korostui joint degreeen kahden tutkinnon hyöty ja työllistymismahdollisuuksien parantuminen (kahdessa kyseisessä maassa). Toisaalta taas haastavana nähtiin sosiaalisten suhteiden ylläpito ja muun sosiaalisen elämän yhteen liittäminen, kun opinnot tapahtuvat koko tutkinnon aikana kahdessa eri maassa.

Using Learning Outcomes and Qualifications Frameworks for Curriculum Design

Chair. Szabolcs Bokodi, National ERASMUS Agency Hungary

Input: Prof. Dr. Henny Annette Grewe on the co-operation between University of Kuopio, Finland / University of Applied Sciences Fulda, Germany

Rapporteur: Prof. Maria Sticchi Damiani, LUISS University Rome, Italy

Työryhmässä keskityttiin tarkastelemaan oppimistulosten (learning outcomes) ja viitekehysten (NQF, EQF) suhdetta opintosuunnitelman (curriculum) suunnittelussa. Esimerkin aiheesta antoi Henny Annette Grewe, Saksasta, joka ensinnäkin totesi, että kansallinen ja eurooppalainen viitekehys ei kaikissa tapauksessa mene yksi yhteen (esim

Skotlanti). Grewe kuitenkin totesi, että itse asiassa viitekehykset antavat hyvän raamiin opintokokonaisuuksien suunnittelulle, jopa mikro(moduuli)tasolla. Hän kertoi, että omassa korkeakoulussaan he ovat huomioineet suunnittelussa viitekehysten lisäksi myös eri intressiryhmät (mm. alumnit, työelämä), joilta on tiedusteltu mitä valmistuneiden odotetaan pystyvän tekemään. Grewe totesi lisäksi, että he ovat koulutusohjelman oppimistuloksen (learning outcomes) pilkkoneet edelleen suhteessa laajoiksi moduuleiksi (10 ECTS), joille on edelleen osoitettu oppimistulokset. Liikkuvuus on huomioitu ohjelman suunnittelussa siten, että yhteen moduuliin on jätetty mobility window. Työstön rinnalla on käytetty paitsi NOF:ä myös EQF:ä.

Grewe toi esille myös liikkuvuuteen liittyviä ongelmia, joista hän erityisen haastavaksi näki hyväksiluvun/tunnistamisen (recognition). Grewe totesi, että käytännön ongelmia syntyy kun saman asian opettamiseen on määritelty toisaalla 5 opintopistettä (ECTS), toisaalla taas 10. Mobility windowsin osalta keskustelua on käyty myös siitä, tulisiko sen olla 5 vai 10 opintopistettä (ECTS).

Esitelmän jälkeen paljon keskustelua käytiin siitä miten EQF ja NOF ovat suhteessa informal- ja nonformal –oppimiseen. Eräs heitto olikin, että periaatteessa, mikäli AHOT saadaan toimimaan kunnolla, voisi esimerkiksi maisterin paperit saada osoittamalla osaavansa tarvittavan tiedon, tämä olisi suorastaan revoluution. Tähän tosin vastattiin, että se kenties olisi revoluutio Saksassa, mutta ei Ranskassa.

Keskustelua käytiin myös Bolognan prosessin eri vauhdista, ongelmana nähtiin erityisesti se, että kaikilla ei vielääkään ole syklit kunnossa ja ongelmat ovat osittain samoja kuin mitä ennen Bolognaa (esim. Saksa-Ranska).

Eräs hurjimmista puheenvuoroista oli epäilemättä erään Saksan edustajan kommentti, jossa hän esitti että fyysikkojen ja kemistien keskuudessa (Saksassa) on ajateltu järjestää opinnot tulevaisuudessa (yhtenä mahdollisuutena) siten, että kandista siirryttäisiin suoraan tohtoriopintoihin. Tämä arvatenkin herätti hämmästyksiä ja työryhmän raportoiija Maria Sticchi Damiani totesi täysin aiheellisesti, että vaikka Bolognassa ei suoraan oteta kantaa siihen tulisiko ensimmäisen syklin tutkinto olla 3 vai 3,5 vuotta, siellä kuitenkin selvästi todetaan että korkeakoulutus rakentuu kolmesta syklistä ja näiden ohittaminen on siten melkoisen voimakas lausunto. Tähän Saksan edustaja totesi, että he voivat kuitenkin antaa maisterintutkinnon niille, jotka sen tosiaan haluavat.

Keskustelua käytiin myös työntekijöiden ymmärryksestä liikkuvuutta kohtaan, sillä kansainvälinen kokemus ja siitä saatu hyöty eivät aina ole erityisen näkyviä. Todettiin, että työantajien edustajia pitäisi saada enemmän sitoutettua keskusteluun. Osa työnantajien tiedostamattomuuteen voinee olla, että he eivät osaa tunnistaa liikkuvuuden (tai kansainvälisten opiskelijoiden) tuomaa lisäarvoa yrityksen/organisaation toimintaan nähden.

3. Lopuksi

Seminaari toi esiin ihan kiinnostavia näkökulmia, erityisesti koulutuksen suunnittelun ja mobility windowsin suhteen. Liikkuvuuden edistämiseksi lienee aika olennaista, että liikkuvuus otetaan huomioon koulutusohjelmissa siten, että se on ylipäättään jossain

vaiheessa mahdollista toteuttaa. Hyväksilukuun liittyvistä ongelmista pitäisi päästä myös pikkuhiljaa eroon, voisi kuvitella että luottamus partnerikorkeakoulujen poistaisi ongelmaa ainakin osittain. Toisaalta liikkuvuuden edistämisessä tärkeässä roolissa on varmaan myös tiedottaminen ja korkeakoulun henkilökunnan halu motivoida opiskelijoita osallistumaan liikkuvuuteen. Niinpä huomiota tulisi kiinnittää myös henkilökunnan kansainvälistymiseen (lähtevään ja tulevaan henkilöstövaihtoon).

Seminaarin keskusteluista paistoi toisinaan läpi Saksan asema Euroopassa ja siten myös osittain Bolognassa. Muutamat kommentit vihjasivat kyllä Bolognan (tai ylipäätään yhteis-Eurooppalaisesti sovittujen) päämäärien ohittamiseen joko liian mutkikkaana tai ei ollenkaan juuri omaa alaa/korkeakoulua koskevana asiana. Toisaalta taas oli hienoa, että muutaman henkilön suhteellisen pessimistisestä/välinpitämättömästä asenteesta huolimatta tähän(kin) seminaariin oli haluttu kuitenkin osallistua ja olla siten mukana keskustelussa.

Seminaarin materiaalit:

<http://eu.daad.de/eu/bologna/transnationale-mobilitaet/11427.html>